

Aida Eyvazlı

Həmin ildə qış həmişəkindən sərt gəlmişdi. Müharibənin ağır havası, gətirdiyi dərd-bəla insanların əlacsız qoymuşdu. Bir tərəfdən də cəbhənin acı xəbərləri, rayonlarımızın bir-bir ermənilər tərəfindən işğal olunması insanların həyata, hökumətə inamını qırmışdı. Elə həmin ağır günlərin birində, səhər açılar-açılmaz, Respublikaya xəbər yayıldı ki, ermənilər gecə Xocalını işğal edərək, orada qalan yaşlı, qoca, cavan - hamını güllədən keçirib, evləri yandıraraq, şəhəri viran qoyublar. Gecə qaçıb canını qurtaranlar qarlı dağlara, meşələrə üz tutublar... Bir neçə gündən sonra da bəlli oldu ki, o şaxtılı-çovğunlu qış gecəsində dağlara, dərələrə səpələnmiş 613 Xocalı sakini şəhid olub, 8 ailə tamamilə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirib. Düşmən gülləsindən 76-sı uşaq olmaqla, 487 nəfər yaralanıb. 1275 nəfər əsir götürülüb. Girov götürülənlərdən 150 nəfərinin, o cümlədən 68 qadın

və 26 uşağın taleyi məlum deyil. Xocalıda bir nəfər də yerli sakin qalmayıb, qadınlara, qızlara, gəlinlərə isə ərlərinin, atalarının, qardaşlarının gözü qarşısında təcavüz edilib, onlara göz dağı çəkirdilər. Bu xəbər hamını için için yandırır, insanların isə əli heç yerə çatmırdı. Təzə qurmağa başladığımız Müstəqil dövlətimizin nə silahı var idi, nə ordusu, nə də gücü. Könüllülərdən ibarət batalyonlar bacardıqları qədər qeyrət göstərərək vuruşurdular...

Xocalı Qarabağ savaşının qaysaq tutmayan yaralarından biri idi və xalqımızın qan yaddaşına hopmuşdu. Bu müharibəni gələcək nəsillərə də aşılamaq vacib şərtlərdən sayılırdı. Düşmənin zəbt etdiyi torpaqlar, viran qoyduğu rayonlar, kəndlər-obalar haqqında məlumatları isə vətənpərvər müəllimlərimiz məktəblərdə şagirdlərinə çatdırırdılar. Astara rayonunun Əzərud kənd məktəbinin tarix müəllimi Şirməmməd Fərəcov uşaqlarda vətənpərvərlik ruhunu yüksəltmək üçün əlindən gələni əsirgəməirdi. 1992-ci ildə onun dərslərində onlarla məkəblidən biri qardaşı oğlu Pəncəli Teymurov idi. 5-ci sinifdə oxuyan Pəncəli Teymurov əmisindən Xocalı hadisələrini eşidib bərk sarsılmışdı. Həmin ərəfədəki təlatümlü günlərin birində öz tay-tuşlarını başına yığıb, onları qarşıdakı meşəliyə aparmışdı və uşaqlara demişdi ki, əgər buradan yol tapsalar, Xocalıdan qaçıb, dağlar-

da itkin düşənləri kəndə gətirəcəklər. Bir xeyli gedəndən sonra məkəblilər anlamışdılar ki, bu qarlı qış günündə Qarabağa getmək çətin olacaq və kor-peşman kəndə qayıtmışdılar. Yolda Pəncəli bir ağacın yanında dayanıb gövdəsinə bir tank, bir qartal və bir də ilan şəkli cızmışdı. Yanındakı uşaqlara and içib demişdi ki, böyüyəndə gedib vuruşacaq, tankla o, ermənilərdən qisasını alacaq, tankı ilə onların başını bu ilan kimi əzəcək, sonra isə qartal kimi o dağların başında uçacaq... Uşaqlardan biri ondan soruşmuşdu ki: "Sənin qanadın var ki, uçasan?" Pəncəli ona sərt cavab verərək demişdi: "Adə heyyy, görəsən, mən böyüyəndə təyyarələrdə, paraşütlərdə uçacağam..."

yəti bu yerlərin qışı kimi sərt, qadınlarının qəlbi bu yerlərin yazı kimi əsrarəngiz idi. 1986-cı ildə, Pəncəli hələ 5 yaşında olanda, babası Xeybər yanına düşüb kəndbəkənd gəzər, onun evlərə işıq çəkməsini müşahidə edər, hündür dirəklərdə quraşdırılan transformatora həsədlə baxardı. Bir dəfə isə babasının gözündən oğurlanıb ən uca dirəyə dırmanmışdı və əlindəki naqili transformatora uzatmışdı... Ayılında, özünü kənd adamlarının əhatəsində görmüşdü. Bu hadisəni özü yaxşı xatırlamasa da, qardaşı Elbrus indiyə kimi xatırlayırdı:

- Elə o zaman Allah Pəncəlini bizə bağışladı. Transformatorun cərəyanı vurub onu yarığa atmışdı. Yer torpaq olduğundan, onu torpağa basdırdım, birtəhər

İt də uşağın başını alıb ağzına, çeynəyib. Onda Pəncəlinin başına 17 tikiş qoydular. İt kürəyini də yaralamışdı... Belə uşaq idi, heç kimdən, heç kəsə qorxmazdı.

Düşmənin qorxulu yuxusu Pəncəlini bir də yada salaq

...Astaraya, Əzərud kəndinə getmək üçün kəndin mərkəzinə gələndə sürücülər bizə dedilər ki, ora gedən yol bağlıdır, yeni yol çəkildiyi üçün kəndə çatmaq müşkül məsələdir. Mənimlə yola çıxan bələdçiyə dedim ki, oğul, bilirsen nə var, mən o şəhidlərimizin adını tutub hara gedirdimsə, yollarım açıq olurdu. O oğulların ruhu məni qorudu və istədiyim yerə aparıb çatdırdı. İndi də o ruhlar bizi aparacaq. Həmin dəqiqələrdə Pəncəlinin ruhu bildirdi ki, mən onun ocağına gedirəm. Yunus Əmrənin bir bəndini xatırladım:

**Əzrurumun gədiyinə varanda,
Onda gördüm büləm-büləm qar gəlir.
Lələ dedi: - Gəl bu yoldan çaydaq,**

günlərdən birində baş tutmuşdu bu görüş və yayda dağlar bütün gözəlliyini çılpaqlığı ilə göz önündə sərgiləyirdi. Dağ aşırımlarını aşdıqca təbiət özünün füsunkar mənzərəsi ilə könlümü valeh edirdi. Gah qayalıqlarda bitən cürbəcür ağaclar və kollar, sal daşların arasından axan bül-lur bulaqlar, dərələrdə çaya dö-nüb aram-aram axan sular... Mənə elə gəlirdi ki, bu gözəllikləri görəndə insanlar heç vaxt pis əməl sahibi ola bilməzlər. Adamlar bəzən yaşadıkları təbiətə oxşayırlar. Bu, birmənəlidir. İnsan təbiətlə harmoniyada yaşayanda, dünyanın maddi nemətlərinə deyil, təbiətin yaratdığı gözəlliklərə könül verdiyindən, gözü-könlü tox olur, təbiəti seven Tanrısını sevir, Tanrısını sevənin isə vətəninə, elinə, torpağına məhəbbətli bitib-tükən-mir...

Kəndin yolunun üstündə səli-qə ilə hasara alınmış lövhədə Azərbaycan torpaqlarının müstəqilliyi uğrunda şəhid olmuş üç Əzərudlu gəncin şəkilləri vurulmuşdu. Şəkillərin başı üzərində üç rəngli Azərbaycan bayrağı dalğalanırdı. Onu yüksəklərdə

Xocalı Qarabağ savaşının qaysaq tutmayan yaralarından biri idi və xalqımızın qan yaddaşına hopmuşdu. Bu müharibəni gələcək nəsillərə də aşılamaq vacib şərtlərdən sayılırdı. Düşmənin zəbt etdiyi torpaqlar, viran qoyduğu rayonlar, kəndlər-obalar haqqında məlumatları isə vətənpərvər müəllimlərimiz məktəblərdə şagirdlərinə çatdırırdılar. Astara rayonunun Əzərud kənd məktəbinin tarix müəllimi Şirməmməd Fərəcov uşaqlarda vətənpərvərlik ruhunu yüksəltmək üçün əlindən gələni əsirgəməirdi.

Hələ uşaqlıqdan Pəncəlinin xasiyyətində liderlik qabiliyyəti var idi. Həm dərslərini yaxşı oxuyardı, həm də ağır-yüngül işlərin qulpundan tutub böyüklərə yardım edərdi. Gah qoyun otarmağa gedər, gah ot yığımında iştirak edər, mal-qaranın damını təmizləyirdi... Bir sözlə, evdəki bütün bacı-qardaşları kimi, o da heç bir işdən çəkinməzdi. Daha çox ana babası Xeybər kişinin yanında qalardı. Xeybər kişinin də bir mahal dolusu ad-sanı var idi. Həm də dünyanın lap qurtaracağında, uca dağ başında yerləşən Əzərud kəndinə də, ətrafdakı digər kəndlərə də işığı o çəkərdi. Xeybər kişi o həndəvərdə peşəkar elektrik kimi ad çıxarmışdı. Bu kəndə işıq xətti çəkildikdən sonra radio işləmişdi, yavaş-yavaş evlərdə televizor da peyda olmağa başlamışdı. İnsanların yüzilliklər öncə yurd saldıqları bu dağlar başdan-ayağa gözəllik mücəssiməsi idi. Burada mərdlər məskən salmışdılar, mətinliyi, cəsarəti də görünür, uca dağlardan almışdılar. Kişilərinin xasiy-

ayıldım. Çox nadinc və dəcəl uşaq idi... Bir dəfə də kənddə quduz it ona hücum edib, o da itin boğazından yapışmış, itlə əlbəyaxa olub və iti boğmağa başlayıb.

Kərəm dedi: - Namusuma ar gəlir.

Dağların gədiyinə qədər gəlib, aşağıda Pəncəlinin qardaşını gözlədik. Famil Teymurov Ni-

görəndə həmişəki kimi ürəyim nənə yarpağı tək əsdi və titrədi... Bayrağı ucalarda görmək ən gözəl hissdirdi.

(ardı gələni sayımızda)